

УДК: 351:502/504:349.6

DOI 10.37749/2308-9639-2026-4(280)-5

О. В. БЕРНАЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

керівник юридичної фірми «Адвокат і Закон»

ORCID: orcid.org/0000-0003-3133-9034

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: БЕЗПЕКОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ВИМІР

Проведено комплексне дослідження екологічної складової державної політики України крізь призму безпекового та управлінського вимірів в умовах сучасних викликів, обумовлених як глобальними екологічними процесами, так і наслідками збройної агресії. Обґрунтовано, що екологічна політика держави трансформується з вузько спеціалізованого напрямку в ключовий елемент системи національної безпеки, набуваючи стратегічного характеру. Розкрито теоретико-правову природу екологічної політики як цілісної системи, що поєднує правові норми, управлінські механізми, інституційні засади та інструменти державного впливу на сферу охорони довкілля.

Особливу увагу приділено аналізу управлінського механізму реалізації екологічної політики, який охоплює діяльність органів державної влади, систему екологічного моніторингу, контроль і нагляд, а також інструменти відповідальності за порушення екологічного законодавства. Доведено, що ефективність екологічної політики значною мірою залежить від узгодженості дій різних суб'єктів публічного адміністрування та інтеграції екологічних вимог у суміжні складові державної політики, зокрема економічну, енергетичну та оборонну. Окремо проаналізовано євроінтеграційний аспект формування екологічної політики України, що передбачає адаптацію національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, імплементацію екологічних директив та впровадження принципів сталого розвитку. Визначено, що процес гармонізації супроводжується як позитивними змінами у сфері правового регулювання та публічного адміністрування, так і низкою проблем, пов'язаних із необхідністю вдосконалення інституційної спроможності держави.

Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану та перспектив повоєнного відновлення екологічна політика повинна орієнтуватися на принципи «зеленого» відновлення, що передбачає поєднання екологічної безпеки, економічної доцільності та соціальної відповідальності. Зроблено висновок про необхідність подальшого розвитку комплексних правових і управлінських механізмів забезпечення екологічної безпеки як складової сталого розвитку держави.

Ключові слова: екологічна політика, державна політика, екологічна безпека, публічне адміністрування, охорона довкілля, воєнний стан, повоєнне відновлення, євроінтеграція, гармонізація законодавства, безпека, управління.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку української державності характеризується загостренням екологічних ризиків, зумовлених як глобальними кліматичними змінами, так і наслідками збройної агресії

проти України. Руйнування об'єктів критичної інфраструктури, забруднення ґрунтів і водних ресурсів, лісові пожежі, мінування територій, порушення екосистем та деградація природних ландшафтів формують нову якість

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

екологічних загроз, які мають системний і довготривалий характер. За таких умов екологічна складова державної політики набуває не лише соціально-економічного, а й виразного безпекового значення. Вона трансформується у ключовий елемент забезпечення національної безпеки та сталого розвитку держави.

Водночас сучасна модель державної екологічної політики в Україні формується в умовах підвищеної невизначеності, необхідності оперативного реагування на кризові виклики та паралельної реалізації стратегічних завдань євроінтеграції. Поєднання воєнних ризиків, потреб повоєнного відновлення та імплементації екологічних стандартів Європейського Союзу (далі – ЄС) актуалізують проблему перегляду традиційних підходів до управління у сфері охорони довкілля. Екологічна політика дедалі більше інтегрується з оборонною, економічною, енергетичною та регіональною складовими державної політики, що зумовлює необхідність її комплексного міжсекторального аналізу.

Логічним підтвердженням зазначених трансформаційних процесів та необхідності переосмислення підходів до формування і реалізації державної екологічної політики є результати практичного функціонування її нормативно-правового забезпечення. Зокрема, оцінка ефективності прийнятих нормативно-правових актів дозволяє виявити як позитивні тенденції розвитку екологічного законодавства, так і наявні прогалини, що потребують подальшого вдосконалення.

Показовими у цьому контексті є результати оцінювання нормативно-правових актів у сфері екологічної політики за підсумками 2024 року. Зокрема, шістдесят вісім нормативно-правових актів отримали позитивну оцінку, що свідчить про загальну відповідність законодавчих ініціатив сучасним екологічним викликам. При цьому двадцять три – були схвалені із застереженнями, що вказує на наявність окремих правових і практичних недоліків. Однак шістнадцять – отримали негативну оцінку через невідповідність принципам сталого розвитку та екологічної

безпеки [1]. Ці дані свідчать про певний прогрес державної екологічної політики України у напрямі гармонізації з європейськими стандартами, підтверджуючи необхідність подальшого вдосконалення її управлінсько-правових механізмів.

Наведені результати також дозволяють констатувати, що у 2024 році державна екологічна політика України продемонструвала певний прогрес у напрямі гармонізації з європейськими стандартами, удосконалення управління природними ресурсами та розвитку системи моніторингу стану довкілля. Водночас тенденції, що сформувалися у 2024 році, отримали подальший розвиток і у 2025 році, коли питання екологічної політики залишилися одним із ключових напрямів державного управління в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Зокрема, у звітах міжнародних та національних інституцій відзначається певний прогрес України у виконанні екологічних зобов'язань перед ЄС, зокрема у межах переговорної глави 27 «Довкілля та зміна клімату», що підтверджує поступове наближення українського законодавства до європейських стандартів екологічного управління.

Водночас, попри позитивну динаміку окремих реформ, у 2025 році зберігається низка системних проблем, пов'язаних із необхідністю удосконалення механізмів екологічного контролю, забезпечення ефективної імплементації прийнятих нормативно-правових актів та формування комплексної державної політики у сфері охорони довкілля. За таких умов особливої актуальності набуває наукове дослідження екологічної складової державної політики України крізь призму її безпекового та управлінського вимірів, що дозволяє визначити ефективні інструменти реагування на сучасні екологічні виклики та забезпечення екологічної безпеки держави.

Варто зазначити, що актуальність дослідження екологічної складової державної політики України значною мірою зумовлена масштабними екологічними втратами, спричиненими збройною агресією проти України. За оцінками Міністерства захисту довкілля та

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

природних ресурсів України, станом на 2025 рік загальна сума збитків довіклію досягла приблизно шість трильйонів гривень [2]. Серед найбільш масштабних наслідків – забруднення атмосферного повітря продуктами горіння, пошкодження промислових об'єктів, забруднення водних ресурсів, деградація ґрунтів, знищення лісових масивів, а також порушення функціонування природоохоронних територій. Окремою проблемою залишається значна площа територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, що істотно ускладнює відновлення природних екосистем та використання природних ресурсів. За таких умов питання формування ефективної державної політики у сфері охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки набуває особливого значення і потребує комплексного наукового осмислення.

Проблематика обраної теми полягає у відсутності цілісного бачення екологічної складової державної політики України крізь призму безпекового та управлінського виміру. Наявні дослідження здебільшого зосереджені або на правових аспектах охорони довкілля, або на питаннях екологічної безпеки як самостійної категорії, що не дозволяє повною мірою розкрити системний характер взаємозв'язку між безпековими загрозами та управлінськими механізмами їх нейтралізації. Тому постає потреба у комплексному дослідженні екологічної складової державної політики як інтегрованої управлінсько-безпекової моделі, здатної забезпечити ефективне реагування на сучасні виклики та формування стійкої екологічної стратегії розвитку України.

Стан дослідження проблеми. Проблематика формування та реалізації державної екологічної політики є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних науковців, які висвітлили фундаментальні засади правового регулювання охорони довкілля, принципи екологічної політики, а також особливості формування національної системи екологічного законодавства.

Окремі аспекти екологічної безпеки та державного управління у сфері довкілля досліджені у працях сучасних науковців, які

акцентують увагу на взаємозв'язку екологічної політики з економічною, енергетичною та безпековою політикою держави, а також на необхідності імплементації екологічних стандартів ЄС в національне законодавство України. У науковій літературі також приділено увагу питанням сталого розвитку, екологічного врядування, екологічного моніторингу та інституційного забезпечення державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Зокрема, у дисертації Д. Л. Фелонюк визначено науково-теоретичні і правові засади інституційно-функціонального забезпечення формування та здійснення сучасної національної екологічної політики, запропоновано теоретичні висновки і рекомендації та окреслено перспективи подальшого розвитку й удосконалення нормативно-правового регулювання екологічної сфери України [3, с. 3].

У науковій праці О. М. Коленова обґрунтовано концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України з урахуванням особливостей інтеграційних процесів, яка ґрунтується на усвідомленні, що питання вирішення екологічних проблем у сучасних умовах необхідно пов'язувати з дією не лише внутрішніх (національних), а й зовнішніх (глобальних) загроз [4, с. 3].

Наукова стаття Л. В. Сергієнко та С. В. Ожго присвячена дослідженню стратегічних засад формування та реалізації державної екологічної політики, розумінню її цілей, задекларованих в офіційних документах України за період її незалежності, визначенню векторів державної екологічної політики, що свідчить не лише про загострення екологічних проблем, а і про усвідомлення їх владою під час здійснення державно-управлінської діяльності [5, с. 191].

Крім того, і науковій літературі значну увагу приділено визначенню сутності державної екологічної політики як комплексного явища, що охоплює систему цілей, принципів, інструментів та механізмів державного впливу на сферу взаємодії суспільства і природи. Так, у дослідженні М. В. Андрієнко та В.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

С. Шако, присвяченому сутності державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях, обґрунтовано теоретичні засади її формування й функціонування, та визначено ключові завдання і механізми реалізації [6]. Наголошено, що ефективність екологічної політики залежить від узгодженості дій органів державної влади різних рівнів та від належного поєднання адміністративно-правових, економічних і організаційних інструментів.

Вагомий внесок у розроблення проблематики сталого розвитку, екологічної політики та євроінтеграції зроблено у працях В. І. Теремецького у співавторстві з іншими науковцями. У цих дослідженнях розкрито:

1) значення права на воду як складової екологічних прав людини та пріоритетного напрямку державної політики. Також наголошено, що забезпечення права на загальне природокористування, зокрема доступу до води, має розглядатися як пріоритетний напрям державної екологічної політики, що безпосередньо пов'язує проблематику охорони довкілля із гарантуванням екологічних прав людини та належним публічним управлінням природними ресурсами [7];

2) обґрунтовано міждисциплінарний підхід до сталого розвитку через поєднання правових, економічних, екологічних і політичних чинників. Такий підхід убачається важливим для розкриття управлінського виміру екологічної політики та її зв'язку з економічною і безпековою політикою держави [8];

3) проаналізовано тенденції та особливості гармонізації законодавства України з *acquis* ЄС у сферах довкілля, зміни клімату та наукових досліджень [9]. Зазначені праці мають значення для цієї статті, оскільки дають змогу розглядати екологічну політику як складову ширшої системи публічного врядування, пов'язану із захистом екологічних прав, безпековими викликами, модернізацією державного управління та реалізацією євроінтеграційного курсу.

Отже, попри вагомий науковий доробок у цій сфері, комплексний аналіз екологічної складової державної політики України крізь

призму поєднання безпекового та управлінського вимірів залишається недостатньо розробленим, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є комплексний аналіз екологічної складової державної політики України з урахуванням її безпекового та управлінського вимірів, а також визначення основних напрямів удосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері охорони довкілля в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Державна політика у сфері екології являє собою цілісну систему взаємопов'язаних цілей, принципів, правових норм та управлінських рішень, спрямованих на забезпечення належного рівня охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів, а також гарантування екологічної безпеки. Її зміст і спрямованість визначені насамперед конституційними засадами, відповідно до яких держава зобов'язана забезпечувати екологічну безпеку, підтримувати екологічну рівновагу та подолання наслідків екологічних катастроф. У цьому контексті екологічна політика виступає не лише як складова соціально-економічного розвитку, але і як важливий елемент забезпечення прав і свобод людини, зокрема права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Н. А. Малиш вважає, що екологічна політика – це сукупність засобів і заходів, пов'язаних із впливом суспільства на природу, спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку і цивілізованості [10, с. 17]. Однак, на нашу думку, екологічну політику треба розуміти як цілісну систему державних і суспільних заходів, інструментів та управлінських рішень, що реалізуються через правові, економічні та організаційні механізми з метою забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та гарантування екологічної безпеки як складової національної безпеки держави. Сутність цієї політики проявляється у здатності держави забезпечувати баланс між потребами

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

економічного розвитку та необхідністю збереження природного середовища, що передбачає інтеграцію екологічних пріоритетів у всі сфери публічного адміністрування.

Екологічна складова державної політики реалізується через систему взаємопов'язаних механізмів, серед яких ключове значення має формування ефективної нормативно-правової бази, що регламентує відносини у сфері охорони довкілля та природокористування. Важливим напрямом є також розробка та впровадження стратегічних і програмних документів, які визначають довгострокові пріоритети екологічного розвитку держави. Не менш суттєвим є створення інституційного механізму управління, що включає діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного адміністрування. Крім того, значну роль відіграє запровадження дієвої системи контролю, нагляду та юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства, а також інтеграція екологічних вимог у різні секторальні політики, зокрема економічну, енергетичну, транспортну та аграрну.

Отже, екологічну політику не можна розглядати як ізольований напрям державної діяльності, оскільки вона має міжгалузевий і комплексний характер. Її ефективність значною мірою залежить від рівня інтеграції екологічних пріоритетів у систему державного управління загалом, зокрема у сфері національної безпеки, економічного розвитку та соціальної політики. У сучасних умовах, позначених зростанням екологічних загроз і викликів, пов'язаних із воєнними діями, така інтеграція набуває особливої актуальності. Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення теоретико-правових засад формування та реалізації державної екологічної політики в Україні.

Сучасні умови функціонування української держави, зумовлені запровадженням правового режиму воєнного стану, істотно трансформують зміст і пріоритети державної екологічної політики. Збройна агресія проти України спричинила масштабний негативний вплив на довкілля, що виявляється у

руйнуванні об'єктів критичної інфраструктури, забрудненні атмосферного повітря, ґрунтів і водних ресурсів, знищенні природних екосистем, виникненні техногенних аварій та пожеж. Крім того, воєнні дії в Україні мають серйозний негативний вплив на ліси і тваринний світ, особливо в районах інтенсивних бойових дій [11, с. 53].

Слід погодитися з позицією дослідників, відповідно до якої з-поміж усіх видів людської діяльності саме війна найгірше впливає на довкілля: з одного боку військові дії негативно позначаються на довколишньому середовищі, а з іншого – ресурси, що йдуть на війну, могли б витратитися на збереження довкілля або на ресурс-ефективні технології. Тому за умов відкритих бойових дій слід розрізняти прямі і непрямі впливи, а також втрачені можливості [12].

Прямий вплив виявляється у фізичному знищенні екосистем унаслідок вибухів, пожеж і застосування озброєння, що супроводжується руйнуванням природних ландшафтів, шумовим забрудненням, порушенням процесів відтворення флори і фауни, а також хімічним забрудненням ґрунтів і водних ресурсів важкими металами та токсичними речовинами, які утворюються внаслідок детонації боєприпасів і згоряння військової техніки. Непрямі наслідки бойових дій пов'язані з порушенням функціонування критичної інфраструктури, зокрема систем енергопостачання, що спричиняє зупинення об'єктів життєзабезпечення, зокрема систем відкачування води з шахт. Це, зі свого боку, створює загрозу загоплення виробок, потрапляння токсичних і радіоактивних речовин у ґрунтові води та масштабного забруднення довкілля [13, с. 20].

За таких умов екологічна складова державної політики набуває виразного безпечового характеру, оскільки екологічні загрози безпосередньо впливають на життя і здоров'я населення, продовольчу безпеку, економічну стабільність та обороноздатність держави, що зумовлює необхідність розгляду забезпечення екологічної безпеки як одного з пріоритетних напрямів екологічної політики України

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

та невід'ємної складової концепції сталого розвитку.

Безпечний вимір екологічної політики проявляється у необхідності оперативного реагування на екологічні ризики та їх мінімізації в умовах воєнних дій. Це передбачає посилення ролі держави у сфері моніторингу стану довкілля, удосконалення механізмів екологічного контролю, впровадження спеціальних правових режимів використання природних ресурсів, а також координацію діяльності різних органів державної влади та військових формувань. Особливого значення набуває документування екологічних збитків, завданих внаслідок збройної агресії, що є важливим як для національного правозастосування, так і для міжнародно-правових механізмів притягнення до відповідальності та відшкодування шкоди.

Водночас екологічна політика в умовах воєнного стану повинна поєднувати короткострокові заходи реагування із довгостроковими стратегіями відновлення довкілля та забезпечення сталого розвитку. Це включає розробку програм екологічної реабілітації постраждалих територій, відновлення природних ресурсів, впровадження принципів «зеленої» відбудови та інтеграцію екологічних стандартів у процес повоєнного відновлення держави. Таким чином, екологічна складова державної політики трансформується у ключовий елемент системи національної безпеки, що потребує комплексного правового забезпечення та ефективного управлінського супроводу.

Ефективність державної екологічної політики значною мірою залежить від належного функціонування управлінського механізму її реалізації, який охоплює систему органів публічної влади, правові інструменти, організаційні форми та методи впливу на екологічні відносини. Такий механізм має багаторівневий характер і включає діяльність центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також спеціалізованих інституцій, наділених повноваженнями у сфері охорони довкілля. Важливою його складовою є розподіл повноважень між

різними суб'єктами державного управління та публічного адміністрування, що забезпечує реалізацію екологічної політики як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Ключовими елементами управлінського механізму виступають планування, прогнозування, моніторинг, контроль та оцінка ефективності екологічних заходів. Особливого значення набуває впровадження сучасних інструментів публічного адміністрування, зокрема стратегічного планування, екологічного аудиту, оцінки впливу на довкілля, а також цифровізації процесів управління. Водночас важливо забезпечити прозорість та відкритість діяльності органів влади у цій сфері, що сприяє підвищенню рівня довіри з боку суспільства та залученню громадськості до прийняття екологічно значущих рішень. Ґрунтуючись на цих принципах, властивих природокористуванню (науковість, комплексність, платність спеціального природокористування) суб'єкти управління: державні органи, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання повинні проводити роботу, спрямовану на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, їх охорону та екологічну безпеку [14, с. 137].

В умовах воєнного стану управлінський механізм реалізації екологічної політики знає додаткового навантаження, пов'язаного з необхідністю оперативного реагування на екологічні загрози та мінімізації їх наслідків. Це зумовлює потребу в удосконаленні координації між органами державної влади, військовими формуваннями та міжнародними партнерами, а також у підвищенні гнучкості управлінських рішень. Отже, розвиток ефективного управлінського механізму є необхідною умовою забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку держави.

Євроінтеграційний курс України визначає необхідність адаптації національної екологічної політики до стандартів і вимог ЄС, що є важливим чинником модернізації правової системи у сфері охорони довкілля. Гармонізація екологічного законодавства передбачає імплементацію відповідних директив і

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

регламентів ЄС, зокрема у сферах управління відходами, охорони атмосферного повітря, водних ресурсів, біорізноманіття та кліматичної політики. Такий процес спрямований не лише на формальне наближення законодавства, але й на впровадження ефективних механізмів його реалізації. Водночас реалізація зазначених євроінтеграційних орієнтирів у сфері екологічної політики в Україні відбувається в умовах суттєвих викликів, обумовлених запровадженням особливого правового режиму воєнного стану, що впливає на повноту та ефективність функціонування окремих механізмів екологічного контролю і моніторингу.

Слід зазначити, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2023 № 722 в умовах воєнного стану оператори промислових установок звільнені від обов'язку подавати звітність до Національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів, що суттєво знижує рівень екологічного моніторингу [15].

З цього приводу заслуговує на підтримку думка науковців Ю. А. Краснової та Р. С. Кіріна, які зауважують, що для забезпечення відповідності європейським стандартам Україна має усунути ці обмеження, оскільки при зеленій відбудові країни, зокрема під час підготовки Закону України «Про засади зеленого відновлення України», доступ до екологічної інформації в електронних базах даних повинен бути відкритим, здійснюватися без авторизації та охоплювати повний обсяг даних [16]. Така відкритість є ключовою вимогою ЄС щодо інформування громадськості та її участі у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля [17, с. 223]. Зазначене свідчить про необхідність посилення прозорості екологічного управління як невід'ємної умови ефективної реалізації державної екологічної політики в умовах євроінтеграції.

Важливим елементом євроінтеграційних процесів є запровадження принципів екологічного врядування, що передбачають дотримання стандартів прозорості, підзвітності, участі громадськості та доступу до екологічної інформації. У цьому контексті особливого

значення набуває розвиток інституційної спроможності органів державної влади, удосконалення процедур екологічного контролю та забезпечення належного виконання міжнародних зобов'язань України. Водночас гармонізація з правом ЄС сприяє інтеграції екологічних вимог у всі сфери державної політики, що відповідає сучасним підходам до сталого розвитку.

Процес адаптації екологічного законодавства України до права ЄС відбувається в умовах воєнного стану, що створює додаткові виклики, пов'язані з обмеженістю ресурсів, необхідністю відновлення постраждалих територій та забезпечення екологічної безпеки. Незважаючи на це, євроінтеграційний напрям залишається стратегічним пріоритетом держави, а впровадження європейських стандартів розглядається як основа для формування ефективної, сучасної та стійкої екологічної політики. У цьому аспекті гармонізація з правом ЄС виступає не лише юридичним обов'язком, але й інструментом підвищення якості національної системи публічного управління та забезпечення екологічних прав громадян.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Встановлено, що в умовах сучасних викликів екологічна складова державної політики України набуває комплексного характеру та трансформується у важливий елемент системи національної безпеки. Посилення екологічних ризиків, спричинених як глобальними процесами, так і наслідками збройної агресії, зумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до формування та реалізації екологічної політики, а також її інтеграції з іншими напрямами державної діяльності.

2. Визначено, що ефективність реалізації екологічної політики значною мірою залежить від належного функціонування управлінського механізму, який охоплює нормативно-правове забезпечення, діяльність уповноважених органів, систему контролю та відповідальності, а також інструменти стратегічного планування. Особливого значення набуває гармонізація національного

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

законодавства із правом ЄС, що виступає важливим чинником підвищення якості екологічного управління.

3. Обґрунтовано, що сучасна екологічна політика України сформована в умовах поєднання воєнних викликів, потреб повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів, що зумовлюють її багатовимірний характер. У цьому контексті пріоритетного значення набуває забезпечення екологічної безпеки,

відновлення природних екосистем та впровадження принципів сталого розвитку.

4. Доведено, що подальший розвиток екологічної політики України потребує вдосконалення управлінсько-правових механізмів, підвищення ефективності державного контролю, а також забезпечення узгодженості між різними складовими державної політики. Важливим напрямом є також цифровізація екологічного управління та розвиток систем моніторингу довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Активність ЕПЛ у 2024 році у сфері нормотворчої діяльності. Екологія. Право. Людина. 2024. 28 груд. URL: epl.org.ua/announces/aktyvnist-epl-u-2024-rotsi-u-sferi-normotvorchoy-diyalnosti/.
2. В Україні сума завданих довкіллю збитків від війни перевищила 6 трильйонів. Укрінформ: сайт. 04.12.2025. URL: ukrinform.ua/rubric-economy/4066123-v-ukraini-suma-zavdanih-dovkillu-zbitkiv-vid-vijni-perevisila-6-triljoniv.html.
3. Фелонюк Д. Л. Сучасна екологічна політика України: правові засади інституційно-функціонального забезпечення формування та здійснення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2023. 247 с.
4. Коленов О. М. Формування та реалізація державної екологічної політики України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Нац. ун-т цивіл. захисту України. Харків, 2014. 23 с.
5. Сергієнко Л. В., Дзюбенко О. М., Ожго С. В. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 191-200. DOI: [doi.org/10.26642/jen-2019-3\(89\)-191-200](https://doi.org/10.26642/jen-2019-3(89)-191-200).
6. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 9. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_9_3 (дата звернення: 15.03.2026).
7. Teremetskyi V., Popovych T., Matviichuk A., Tokunova A., Syvytskyi V., Chudyk N. Sustainable Development Goal Six: The Right to Water vs. Public Policy. Lex Humana. 2023. Vol. 15, No. 4. P. 458-475. URL: seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2822.
8. Teremetskyi V., Popovych T., Poliakov Ye., Shchurat T., Terletskii A., Sidliar V. Sustainable Development: a Methodology for Combining Law, Economy, Ecology and Politics. International Journal of Ecosystems and Ecology Science. 2025. Vol. 15, No. 4. P. 97-102. DOI: doi.org/10.31407/ijees15.412.
9. Teremetskyi V., Korol V., Nebyltsova O., Lukianenko L., Kovalova O., Maliar S. Convergence of EU and Ukrainian legislation in research and environmental areas within european integration and sustainable development strategies implementation. RISUS – Journal on Innovation and Sustainability. 2025. Vol. 16, No. 4. P. 74-88. DOI: doi.org/10.23925/2179-3565.2025v16i4p74-88.
10. Малиш Н. А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія. Київ : К.І.С., 2011. 348 с.
11. Корольова В. В., Даниль А. І. Вплив військової агресії на екологічну ситуацію в Україні. Legal Bulletin. 2024. № 14. С. 51-57. DOI: doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A7.
12. Свеженцева І. Як війна впливає на довкілля і як можна допомогти його відновлювати – розповідає екологія. Суспільне новини: сайт. 23 лютого 2023. URL: suspilne.media/231917-ak-vijna-vplivae-na-dovkillu-i-ak-mozna-dopomogti-jogo-vidnovluyati-rozpovidaie-ekologina/.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

13. Пацева І. Г., Алпатова О. М., Демчук Л. І., Кірейцева Г. В., Левицький В. Г. Сучасний стан навколишнього природного середовища в умовах впливу війни. Екологічні науки. 2022. № 4 (43). С. 19-22. DOI: doi.org/10.32846/2306-9716/2022.eco.4-43.3.

14. Вітовська І. В. Управлінська діяльність в галузі охорони довкілля. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. Серія: Право. 2023. Вип. 15 (27), т. 1. С. 135-139. DOI: doi.org/10.33098/2078-6670.2023.15.27.1.135-139.

15. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442 і від 24.06.2016 № 394 : постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2023 № 722. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2023-%D0%BF#Text.

16. Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України «Про засади зеленого відновлення України». Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України : сайт. 04.12.2025. URL: mepr.gov.ua/povidomlennya-pro-oprylyudnennya-proyektu-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-zelenogo-vidnovlennya-ukrayiny/.

17. Кірін Р. С., Краснова Ю. А. Системні підходи до визначення ефективності інтеграції у правове поле ЄС через призму правових категорій та принципів екологічного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 2, № 91. С. 221-231. DOI: doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.28.

REFERENCES

1. Velyka, H. (2024, November 21). Environmental losses of Ukraine over 1,000 days of full-scale war: Infographic. EcoPolitic. ecopolitic.com.ua/ua/news/stali-vidomi-cifri-vtrat-dovkillju-ukraini-za-1000-dniv-povnomasshtabnoi-vijni/.

2. Law of Ukraine on ratification of the Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, No. 1678-VII (2014, September 16). zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text.

3. Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. (2024). Official Journal of the European Union, L(2024/1203). eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1203/oj/eng.

4. Skakun, O. F. (2021). Theory of state and law (4th ed.). Alerta.

5. Rabinovych, P. M. (2008). Fundamentals of the general theory of law and the state (10th ed.). Krai.

6. Donchenko, O. I. (2014). Peculiarities of law enforcement as a form of implementation of legal norms. Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Jurisprudence, (11, Vol. 1), 40-42. dspace.onu.edu.ua/bitstream/123456789/21030/1/40-42.pdf.

7. Mahnovskiy, I. Y. (2020). Law enforcement as a category of a special form of implementation of law. Scientific Works of the National University "Odesa Law Academy", 27, 59-66. hdl.handle.net/11300/14172.

8. Perepeliuk, A. M. (2016). The mechanism of law application: Structure and efficiency criteria (General theoretical aspect) [Candidate dissertation]. Kyiv.

9. Andreitsev, V. I. (2011). Environmental law and legislation of sovereign Ukraine: Problems of implementation of state environmental policy. National Mining University.

10. Getman, A. P. (2019). Doctrine of environmental law and legislation of Ukraine. Oberih.

11. Anisimova, H. V. (2019). Theoretical foundations of the development of environmental legislation in the context of the natural law doctrine. Pravo.

12. Kobetska, N. R. (2016). Permissive and contractual regulation of natural resource use in Ukraine: Issues of theory and practice. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

13. Husarov, S. M. (2015). Law enforcement activity in Ukraine. *Zolota mylia*.
14. Malysheva, N. R., & Yerofieiev, M. I. (2017). Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine «On Environmental Protection». Pravo.
15. Krasnova, M. V., & Krasnova, Yu. A. (2021). Environmental law of Ukraine: General part. Kyiv University Publishing and Printing Center.
16. Teremetskyi, V. I. (2024). Norms of legal regulation in the special regime of law enforcement within the system of sources of judicial law. In A. O. Selivanov (Ed.), *Sources of judicial law in Ukraine* (pp. 208-220). Feniks.
17. Duliba, Ye. V., & Teremetskyi, V. I. (2023). Certain aspects of improving administrative liability for violation of human quarantine rules based on the analysis of local courts' law enforcement practice. *Forum of Law*, 3(76), 109-119. doi.org/10.5281/zenodo.10041186.
18. Teremetskyi, V. I., & Lazariev, V. V. (2025). Issues of lawmaking and lawmaking terminology in Ukraine and Italy. *Law and Safety*, 97(2), 135-146. doi.org/10.32631/pb.2025.2.11.
19. Teremetskyi, V. I., Lazariev, V. V., Topchii, V. V., Vitiuk, D. L., & Roy, O. V. (2025). Legal terminology as the basis for the accuracy of legal norms. *Edelweiss Applied Science and Technology*, 9(3), 479-488. doi.org/10.55214/25768484.v9i3.5242.
20. Law of Ukraine on environmental protection, No. 1264-XII (1991, June 25). zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text.
21. Law of Ukraine on environmental impact assessment, No. 2059-VIII (2017, May 23). zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text.
22. Law of Ukraine on strategic environmental assessment, No. 2354-VIII (2018, March 20). zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text.
23. Case of Tatar v. Romania (Application No. 67021/01), Judgment of the European Court of Human Rights (2009, January 27). hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90981.
24. Case of Dubetska and Others v. Ukraine (Application No. 30499/03), Judgment of the European Court of Human Rights (2011, February 10). hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103273.
25. Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters (Aarhus Convention). (1998, June 25). zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
26. Fasoli, E., & McGlone, A. (2018). The non-compliance mechanism under the Aarhus Convention as "soft" enforcement of international environmental law: Not so soft after all! *Netherlands International Law Review*, 65(1), 27-53. doi.org/10.1007/s40802-018-0102-0.
27. Gunningham, N. (2015). Compliance, enforcement, and regulatory excellence. Penn Program on Regulation Discussion Paper, University of Pennsylvania Law School. law.upenn.edu/live/files/4717-gunningham-ppr-bicregulatordiscussionpaper-06.
28. Shyrokykh, K., & Melen-Zabramna, O. (2025). Europeanisation of Ukraine's policy on environment and climate: Instrumental and anticipatory compliance. In M. Rabinovych & A. Pintsch (Eds.), *Ukraine's thorny path to the EU* (pp. 247-277). Palgrave Macmillan. doi.org/10.1007/978-3-031-69154-6_11.
29. Ayres, I., & Braithwaite, J. (1992). Responsive regulation: Transcending the deregulation debate. Oxford University Press.
30. Giles, C. (2022). Next generation compliance: Environmental regulation for the modern era. Oxford University Press. doi.org/10.1093/oso/9780197656747.001.0001.
31. Law of Ukraine on the basic principles of state supervision (control) in the sphere of economic activity, No. 877-V (2007, April 5). zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text.
32. Law of Ukraine on integrated prevention and control of industrial pollution, No. 3855-IX (2024, July 16). zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-20#Text.

Bernatskyi O. V. The environmental dimension of Ukraine's state policy: security and governance aspects.

A comprehensive study has been conducted into the environmental dimension of Ukraine's state policy through the prism of security and governance dimensions, in the context of contemporary challenges arising from both global environmental processes and the consequences of armed aggression. It is argued that the state's environmental policy is transforming from a narrowly specialised field into a key element of the national security system, thereby acquiring a strategic character. The theoretical and legal nature of environmental policy is revealed as a holistic system combining legal norms, administrative mechanisms, institutional foundations and instruments of state influence on the sphere of environmental protection.

Particular attention has been paid to analysing the governance framework for implementing environmental policy, which encompasses the activities of public authorities, the environmental monitoring system, control and supervision, as well as the mechanisms for holding parties accountable for breaches of environmental legislation. It has been demonstrated that the effectiveness of environmental policy depends to a large extent on the coordination of actions by various public administration bodies and the integration of environmental requirements into related areas of public policy, in particular economic, energy and defence policy.

The article separately analyses the European integration aspect of Ukraine's environmental policy-making, which involves aligning national legislation with European Union standards, implementing environmental directives and adopting the principles of sustainable development. It has been established that the harmonisation process is accompanied both by positive changes in the sphere of legal regulation and public administration, and by a number of problems linked to the need to improve the state's institutional capacity.

It has been argued that, in the context of martial law and the prospects for post-war reconstruction, environmental policy should be guided by the principles of 'green' recovery, which entails combining environmental safety, economic viability and social responsibility. It is concluded that there is a need for the further development of comprehensive legal and administrative mechanisms to ensure environmental safety as a component of the state's sustainable development.

Keywords: environmental policy, public policy, environmental security, public administration, environmental protection, martial law, post-war reconstruction, European integration, harmonisation of legislation, security, governance.